

Др Дејан МИРОВИЋ*

ФРАНЦУСКО НЕМАЧКИ ПЛАН, ОХРИДСКИ СПОРАЗУМ И ОСНОВНИ УГОВОР ИЗМЕЂУ ДВЕ НЕМАЧКЕ¹

Апстракт

Основни уговор између две Немачке је био правни основ за Француско немачки план и Охридски споразум из 2023. године. Овим уговорима се међусобно признају елементи државе утврђени Конвенцијом из Монтевидеа 1933. године. Једини елемент који није признат Француско немачким планом и Охридским споразумом из 2023. године је успостављање дипломатских односа.

Кључне речи: Основни уговор између две Немачке, Француско немачки план, Охридски споразум, Конвенција из Монтевидеа, међународно јавно право.

1. ФРАНЦУСКО НЕМАЧКИ ПЛАН И ОХРИДСКИ СПОРАЗУМ КАО МОДИФИКОВАНИ ОСНОВНИ УГОВОР ИЗМЕЂУ ДВЕ НЕМАЧКЕ

Према изјавама самих страна уговорница Француско немачког плана и Охридског споразума из 2023. године Основни уговор између две Немачке из 1972. године је био њихов правни основ.² Председник Републике Србије то признаје у одговору на питање посланика о сличностима између Француско немачког плана и Основног уговора између две Немачке 14. септембра 2022. године у Народној скупштини: “Што се тиче две Немачке то је такође без формалног признања, али само без формалног признања наше Владе, али све остало је тачно.“ Аљбин Курти, 29. априла 2023. године у Грчкој на Делфи форуму, такође изјављује да је Основни уговор између две Немачке правни основ за Француско немачки план и Охридски

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, dejan.mirovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9841-5842.

¹ Рад је настао у оквиру истраживања на пројекту ”Систем заштите људских права и основних слобода – стање, изазови и перспективе” који финансира Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици за период 2025-2027.

² Опширније о овој теми; Мировић Д. "Државни удар: Француско немачки план и Охридски споразум", *Catena mundi*, Београд, 2024. 335-351

споразум: “Договор је инспирисан моделом две Немачке. У основи две државе које одлучују да живе једна са другом, са својим суверенитетом и једнаким правима“. Овакав став заступају и у НАТО пакту. Известилац НАТО за Западни Балкан, лорд Марк Ланкестер истиче да је Француско немачки план заснован на Основном уговору између две Немачке.³ Волфганг Ишингер, немачки дипломата који је у својој младости учествовао у преговорима у вези са Основним уговором између две Немачке и касније у преговорима о Ахтисаријевом плану, у изјави за Kosovo Online 10. децембра 2022. године не демантује сличности између Француско немачког плана и Основног уговора између две Немачке. Напротив, он се ватрено залаже за прихватање Француско немачког плана и оптужује бившег српског премијера Коштуницу да је заједно са руском владом срушио његов предлог из 2007. године иако је за њега био чак и тадашњи руски представник на преговорима и садашњи амбасадор у Београду, Боцан-Харченко.⁴ Утицај Основног уговора између две Немачке се несумњиво и директно види и у одредбама члана 15 Вашингтонског споразума из 2020. године у којима се Србија обавезала да неће ометати чланство Косова у међународним организацијама.⁵ Коначно, и правна анализа припремних радова, текста и примене Основног уговора између две Немачке, такође показује да је он несумњиво био правна основа на којој је заснован Француско немачки план и Охридски споразум.

3. ОСНОВНИ УГОВОР ИЗМЕЂУ ДВЕ НЕМАЧКЕ

Припремни радови на постизању Основног уговора између две Немачке су отпочели састанком између западнонемачког федералног канцелара Вилија Бранта и генералног секретара КП СССР Леонида Брежњева. Њихов састанак је одржан на Криму у августу 1971. године (Nakkarainen, 2011, 144-200). Брант је након тога посебним писмима информисао Вашингтон, Лондон и Париз о разговорима са

³ Lancaster M. *WESTERN BALKANS: RENEWED SECURITY CHALLENGES ON NATO'S DOORSTEP* 16. April 2024, <https://www.nato-pa.int/document/2024-western-balkans-report-lancaster-050-dscfc>, приступљено 10. јула 2024. године.

⁴ “Амбасадор Боцан Харченко се није противио предлогу, чак ме охрабрио да одлетим у Москву и да га предам министру иностраних послова Лаврову. Нажалост руска влада није могла да подржи предлог због става премијера Србије који је био категорички против“. „Ишингер: надам се да ће Косово и Србија прихватити немачко-француску иницијативу“, 10. октобар 2022. године, <https://www.kosovo-online.com/intervju/isinger-nadam-se-da-ce-kosovo-i-srbija-prihvatiti-nemacko-francusku-inciјativu-10-12-2022>. Приступљено 19. маја 2024. године.

⁵ У члану 15 Вашингтонског споразума се наводи: “Косово (Приштина) ће пристати да имплементира једногодишњи мораторијум на аплицирање за чланство у међународним организацијама. Србија (Београд) ће пристати на једногодишњи мораторијум кампање повлачења признања, и уздржаваће се од формалних и неформалних захтева било којој држави или међународној организацији да не призна Косово (Приштину) као независну државу. Оба договора о одустајању одмах ступају на снагу.”

совјетским вођом. Петри Хакарајнен, фински дипломата у својој књизи тврди да су Совјети имали неколико основних циљева током преговора о Основном уговору између две Немачке. Желели су да Савезна Република Немачка (СРН) призна Немачку Демократску Републику (НДР), као и да Запад учини уступак око сазивања КЕБС на коме би Москва добила дефинитивно признање граница у Европи. Западне силе и СРН су, са друге стране, желеле да убаце питања поштовања људских права у завршни акт КЕБС, али и у Основни уговор између две Немачке. Хакарајнен тврди и да су две немачке државе имале још један истоветан циљ током преговора. Обе државе су жарко желеле да постану чланице УН. Западнонемачки професор Бруно Сима тврди и да је НДР желела закључивање уговора са Боном и због економских разлога јер би након постизања уговора царине тадашње Европске економске заједнице (ЕЕЗ) престале да важе у трговини између две Немачке (Simma, 1985, 97-115).⁶

На почетку преговора власти у Бону доносе меморандум у марту 1972. године који постаје једна врста предлога основе за преговоре са НДР, тј. платформе за преговоре. У њему се истиче да СРН нема снаге да изврши немачко уједињење, али и да то не значи да је одустала од њега. Промена околности у свету ће омогућити у будућности немачко уједињење, корак по корак.⁷ Један од тих корака је закључивање Основног уговора између две Немачке. Након тога, 15. јуна 1972. године почињу и званични преговори о тексту Основног уговора између две Немачке. Главни преговорац испред СРН је државни секретар Егон Бар, бивши новинар и дипломата. Он је током преговора деловао у складу са инструкцијама савезне владе, канцелара Бранта, министра спољних послова Шела, али и Бундестага. Испред НДР главни преговарац је био Михаел Кол, државни секретар и дипломата. Укупно се одржава шест рунди преговора између главних преговораца. Позиције Бона и Источног Берлина су веома удаљене и зато долази до застоја у преговорима. У том контексту, Брант моли Брежњева да утиче на Источни Берлин да се преговори заврше пре отпочивања КЕБС. Главни западнонемачки преговорац Бар затим одлази код Ерика Хонекера првог секретара Јединствене социјалистичке партије НДР и тражи од првог човека те државе и партије да се преговори убрзају. Хонекер процењује (према Хакарајнену) да је у интересу његове државе да владајућа партија остане на власти у Западној Немачкој и пристаје на убрзање преговора.

Ова “шатл” дипломатија у троуглу Бон – Москва – Источни Берлин је уродила плодом 21. децембра 1972. године. Тог дана Бар и Кол потписују Основни уговор

⁶ Опширније о овој теми: Мировић Д. "Државни удар: Француско немачки план и Охридски споразум", *Сатена mundi*, Београд, 2024. стр. 335-351.

⁷ Промена међународних околности је заиста и довела до немачког уједињења 1990 године. Оно је извршено уговором о економској, социјалној и монетарној унији између две Немачке и уговором о уједињењу те године. Пратили су га и уговор између СССР и три западне силе о границама и повлачењу 370.000 совјетских војника као и уговор три западне силе о Берлину.

између две Немачке. Он је затим упућен западњемачком парламенту на ратификацију. Он га ратификује са 265 гласова “за” и 218 против. Основни Уговор између две Немачке ступа на снагу 21. јуна 1973. године.

Основни уговор између две Немачке састоји се из: преамбуле, 10 чланова, а уз њега иду резерва СРН и интерпретативна изјава СРН. У преамбули се наводи да су две уговорне стране свесне одговорности за очување мира и значаја неповредивости граница и поштовања територијалног интегритета и суверенитета. Истиче се и да стране имају различита гледишта на основна историјска питања, али и жељу да створе услове за сарадњу ради користи грађана. Западнонемачки професор Сима је сматрао да је таква формулација из преамбуле ублажавала утисак према којем је СРН више попустила у целокупном уговору (Simma, 1985, 97-115).

У члану 1 Основног уговора између две Немачке се наводи да ће две стране развијати добросуседске односе. У члану 2 стране истичу да ће поштовати основна начела Повеље УН, као што су: 1) поштовање једнакости држава; 2) поштовање независности држава; 3) поштовање суверености држава; 4) поштовање територијалног интегритета; 5) права на самоопредељење; 6) поштовање људских права. У суштини су власти из Бона у овом члану, након деценија одбијања (у складу са Халштајновом доктрином⁸), признале НДР други и трећи елемент државности који се наводе у Конвенцији из Монтевидеа из 1933. године. Односно, признали су суверену источњемачку владу и територију НДР.

Са друге стране, у члану 2 Уговора између две Немачке СРН је добила признање права на самоопредељење и поштовање људских права, управо онако како је било предвиђено у преговарачкој платформи. Начело самоопредељења је, према тумачењу СРН, било предуслов немачког уједињења.⁹

У члану 3 Основног уговора између две Немачке се, уз позивање на Повељу УН, стране поново обавезују да ће међусобно поштовати територијални интегритет, неповредивост граница и да ће се уздржати од претњи силом. Ово је несумњиво била још једна правна победа НДР јер је Бон директно признао границе Источне Немачке тј. важан део територијалног интегритета те државе.

У члану 4 се две Немачке обавезују да неће представљати другу страну уговорницу у међународним организацијама. Оваквим одредбама је несумњиво признат и четврти елемент државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године

⁸ Халштајнова доктрина предвиђа прекид дипломатских односа са државама које признају НДР.

⁹ Према тадашњој западној правној доктрини универзално поштовање људских права је било у супротности са комунистичком правном доктрином. Шо, на пример, истиче да јесу западни правници у време Хладног рата сматрали да постоји универзално и приоритетно право слободе изражавања и вероисповести. Совјетски правник Тункин је, са друге стране, сматрао да су важнија економска и социјална права која могу да обезбеде само социјалистичке државе. Shaw M. “International Law“, Cambridge University Press, Cambridge, 2008, p. 265

или способност да се буде субјект у међународним односима. Прихватање овако дефинисаног члана је било корисно за обе стране. Омогућило је учешће у изради Завршног акта КЕБС, као и доношење Резолуције СБ УН 335 од 22. јуна 1973. године која је била *conditio sine qua non* за чланство обе немачке државе у УН.¹⁰ Источни Берлин је ипак имао и више користи од члана 4. Наиме, након уласка у УН Запад је променио политику према НДР. САД су признале НДР 4. септембра 1974. године. Након тога амерички судови су ту правну чињеницу применили и у својој пракси - у пресуди суда из Њујорка из 1981. године у случају *Kunstsammlungen Zu Weimar v. Elicofon*. У тој пресуди се као неспорна правна чињеница узима признање НДР од стране САД.¹¹

У члану 5 Основног уговора између две Немачке се обе стране обавезују на мирољубиву међународну политику или политику разоружања у Европи (и на неширења атомског наоружања). У члану 6 се међусобно признају врховне суверене власти на територији две Немачке. Стране изјављују да ће међусобно да поштују независност и сувереност у унутрашњим и спољним пословима друге стране. Дакле, признаје се опет елемент државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године, односно суверена и независна власт изнад које је само међународно јавно право.

У члану 7 две стране изражавају спремност да се нормализују односи у областима: 1) економије; 2) саобраћаја; 3) телекомуникација; 4) културе; 5) правних питања; 6) екологије; 7) науке; 8) спорта. На основу тога су касније закључивани транспортни и саобраћајни уговори и признавале су се судске пресуде (Simm, 1985, 97-115).

У члану 8 се предвиђа отварање представништва СРН у Источном Берлину, као и НДР у Бону. Ово је поново признање елемента државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године, способности да се буде субјект у међународним односима. Овај члан је примењен и у пракси тако што је успостављања мисија НДР у Бону и СРН у Источном Берлину 1974. године. Мисија СРН је радила са министарством спољних послова Источне Немачке, мисија НДР је радила са уредом

¹⁰ Resolution 335 (1973) of 22 June 1973, The Security Council

Having considered separately the application of the German Democratic Republic (S/10945) and the application of the Federal Republic of Germany (S/0949) for admission to membership in the United Nations 1. Recommends to, the General Assembly that the German Democratic Republic be admitted to membership in the United Nations 2. Recommends to the General Assembly that the Federal Republic of Germany be admitted to membership in the United Nations.

¹¹ "This court already decided the statute of limitations issue in favor of the *Kunstsammlungen* in our Memorandum of Decision and Order dated February 24, 1975. In that decision, we vacated our prior decision of September 25, 1972 and allowed the *Kunstsammlungen* to intervene because the United States extended recognition to the German Democratic Republic in September 1974. In so doing we rejected *Elicofon's* objection to intervention which was based on the statute of limitations and found that the statute of limitations was tolled from October 7, 1949 to September 4, 1974 when the German Democratic Republic was not recognized by our government because "[t]he period of the statute does not commence until a forum is available in which a party may enforce its cause of action."

савезног канцелара. На обе мисије су примењивање одредбе Бечке конвенције о дипломатским односима из 1961. године. Дакле, источњонемачки и западњонемачки представници су имали право да истичу грб и заставу државе, имали су право на просторије за мисију, право на неповредивост просторија те мисије, право на забрану претреса и обезбеђивање сигурности, ослобођење од пореза и такси, право на непроведивост архива и докумената, слободу комуникације, неповредивост поште, имунитет од грађанске и кривичне одговорности, као и остале погодности које дипломатама гарантује Бечка конвенција из 1961. године.

У члану 9 Основног уговора између две Немачке се истиче да билатерални и мултилатерални споразуми које су закључиле СРН и НДР са трећим земљама остају на снази. У члану 10 се наводи да Основни уговор између две Немачке подлеже ратификацији.

На крају Уговора, СРН је уложила резерву на Основни уговор између две Немачке. Она је у писменој форми изјавила да за њу питање држављанства није регулисано. Дакле СРН није хтела да призна НДР један од четири основна елемента државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године - постојано становништво односно држављанство Источне Немачке. НДР је писмено одговорила да сматра да је питање држављанства регулисано Основним уговором између две Немачке. У том смислу се може сматрати да је НДР одбацила резерву или уложила протест и да се резерва не примењује на овај билатерални уговор. СРН је на крају уговора приложила и интерпретативну изјаву. У њој се истиче да уговор није у конфликту са политичким циљем СРН - „уједињењем немачког народа кроз слободно самоопредељење.”

Дакле, правно тумачење одредби и примене Основног уговора између две Немачке показује да се главни предмет уговора налазио у одредбама чланова којим се признају елементи државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године, као што су територијални интегритет, сувереност и чланства у међународним организацијама. Постојано становништво НДР или држављанство на основу кога се оно дефинише није признато од стране СРН (иако је у контексту међународног права та резерва одбачена од стране НДР).

4. ТУМАЧЕЊЕ ОДРЕДБИ ОСНОВНОГ УГОВОРА ИЗМЕЂУ ДВЕ НЕМАЧКЕ ОД СТРАНЕ САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА СРН 31. ЈУЛА 1973. ГОДИНЕ

Прихватање оваквог текста Основног уговора између две Немачке и доводи до огорчења у западњонемачкој јавности због чега баварска влада покреће поступак за утврђивање уставности уговора пред Савезним уставним судом. У суштини баварска

влада је хтела да суспендује Основни уговор између две Немачке.¹² Она је тврдила да Основни уговор између две Немачке није у складу са Основним законом СРН из 1949. Савезни уставни суд СРН прихвата поднесак и надлежност и доноси пресуду 31. јула 1973. године.¹³ Савезни уставни суд (у даљем тексту: СУС) у пресуди износи тумачење према којем је Основни уговор између две Немачке у складу са Основним законом СРН из 1949. Пресуда се образлаже следећим правним конструкцијама. СУС тврди на почетку пресуде да је Трећи рајх преживео 1945. годину и стаје окупације. СРН, у том контексту, има са њим међународноправни континуитет. СУС признаје да је и НДР држава, али само у смислу начела међународног јавног права. Према унутрашњем праву СРН, Источна Немачка није држава веће само део јединствене немачке државе која има континуитет са Трећим рајхом. Дакле, СУС покушава у пресуди из 1974. године да усклади две међусобно искључиве доктрине. Прву, која произилази из међународног права, односно Конвенције из Монтевидеа из 1933. године и другу, која произилази из званичне западнонемачке доктрине, а коју дефинише интерпретативна изјава уз Основни уговор између две Немачке. Према њој, постоји једна немачка држава која има континуитет са Трећим рајхом и која ће на миран начин ујединити све Немце. Ову очигледну контрадикцију СУС решава на следећи начин.

Основни уговор између две Немачке, према тумачењу СУС, има двојну природу, међународну и унутрашњу. Тренутно преовладава међународна компонента и зато се одредбе Основног уговора између две Немачке морају посматрати у складу са правилима Бечке конвенције из 1969. године. Доказ за доминацију међународног права је позивање на Повељу УН у члану 3 Основног уговора између две Немачке. СУС признаје и да је Основни уговор између две Немачке “фактичко признање посебног типа”, али само зато што је донет у оквиру политике “детанта” између Запада и Истока. Зато Основни уговор између две Немачке ипак не крши Основни закон из 1949. године јер се на две немачке државе примењују правила и појмови из међународног јавног права, а не унутрашњег. СУС истиче и да међународно право има предност у односу на унутрашње немачко, између осталог и због тога што је целовита немачка држава “деорганизована”. СУС ту тврдњу “доказује” тезом да се и у организованим федералним државама у случају постојања правне празнине или недостатка уставног регулисања примењује међународно јавно право.

У другом делу пресуде од 31. јула 1973. године СУС покушава да оправда и не мање спорно признање граница Источне Немачке од стране СРН у Основном уговору између две Немачке. СУС сматра да постоје разне врсте граница: 1)

¹² О суспензивном дејству жалбе уопште види више; Димић С., Миленковић Н., Бојанић Б.: "Суспензивно дејство жалбе у управном и пореском поступку" Зборник радова Правног факултета у Нишу, Број 104, 2025. стр. 183-205.

¹³ Опширније о овој теми; Мировић Д. "Државни удар: Француско немачки план и Охридски споразум", *Catena mundi*, Београд, 2024. стр. 335-351.

административне; 2) демаркционе; 3) границе важења Основног закона; 4) границе “интереса”; 5) границе које раздвајају “исти” народ. У том смислу границе из Основног уговора између две Немачке су у складу са Основним законом јер “деле” још увек постојећи Рајх или “целовиту” Немачку.

СУС је на крају пресуде закључио и да Основни уговор између две Немачке не значи да се признаје држављанство НДР. СУС зато одбацује источнонемачки закон о држављанству из 1967. године. На тај начин је СУС у ствари подржао подржао политику “отворених врата” или подстицање нелегалног исељавања из НДР у СРН.

Овакве тврдње СУС су критиковане од стране НДР и од стране правне теорије. НДР је одлуку СУС посматрао и као кршење Основног уговора између две Немачке и међународног јавног права. Основне примедбе су биле да су судије самовољно одређивале “нове врсте” граница.¹⁴ Правна теорија је тврдила и да је НДР извршила сецесију од Рајха и да је однос између две Немачке сличан ономе који постоји у британском Комонвелту (Simma, 1985, 97-115). У модерној правној теорији нема више дилеме око правне природе Основног уговора између две Немачке. Шо истиче да је Основни уговор између две Немачке било **“међусобно признање две државе без успостављања дипломатских односа”** (Shaw, 2008, 227).

Дакле, циљ Основног уговора између две Немачке је био сличан као и код Француско немачког плана и Охридског споразума. То је било међусобно признање елемената државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године. Оно је такође извршено без успостављања дипломатских односа.

5. ОПРАВДАВАЊЕ ЗАКЉУЧИВАЊА ОСНОВНОГ УГОВОРА ИЗМЕЂУ ДВЕ НЕМАЧКЕ

Упркос ратификацији и пресуди СУС у којој се наводи да је Основни уговор између две Немачке био у складу са Основним законом из 1949. године, власти у Бону су биле принуђене да се и даље бране у јавности од жестоких напада опозиције. Влада се бранила тако што је истицала да је Основним уговором између две Немачке олакшана комуникација између развојених немачких породица као и прелазак границе, слободан проток робе и средстава. Подсећала је и на Писмо о немачком јединству из 1970. године, тј. интерпретативну изјаву дату поводом Московског споразума са СССР у коме се наводи да СРН није одустала од уједињења свих Немаца, као и на интерпретативну изјаву дату уз Основни уговор између две Немачке. Подсећано је на резерву о држављанству приложеноу уз исти уговор. Власт је позивајући се на одлуку СУС тврдила и да није признала НДР, већ се само поштују

¹⁴ Комонвелт је међународна организација независних и суверених држава из целог света, основан је 1931. године. Састоји се углавном од бивших британских колонија које су стекле независност у XX веку. Међународна организација има своје органе и окупља преко 50 држава. Седиште ове међународне организације је у Лондону.

њене границе. НДР је наводно само *de facto* призната, не и *de iure*, тврдио је Бон. Тврдило се и да је Основни уговор између две Немачке закључен ради избегавања грађанског рата међу Немцима.

На оптужбе опозиционе партије ЦДУ и посебно њеног лидера Штрауса да је Основним уговором између две Немачке порастао советски утицај у Западној Немачкој, влада је одговорила тако што је документа из припремних радова показала опозицији.¹⁵ Бранећи се од напада, влада у Бону се обавезала и да ће на предстојећој КЕБС заступати ставове из преговорачке платформе о важности самоопредељења немачког народа и поштовању људских права у комунистичким државама. Влада је тврдила и да се залагала за мењање граница мирним путем¹⁶ и да је Основни уговор између две Немачке наставак функционисања јединствене Немачке, те да постоје две државе у Немачкој које нису “стране једна другој“ (Simma, 1985, 97-115). Халштајнова доктрина коју је заступала опозиција је донела више штете него користи, тврдила је влада у Бону. Источна политика ће другачијим методама постићи веће резултате, тврдила је влада, бранећи се од напада опозиције и јавности.

6. УПОРЕЂИВАЊЕ ОСНОВНОГ УГОВОРА ИЗМЕЂУ ДВЕ НЕМАЧКЕ И ФРАНЦУСКО НЕМАЧКОГ ПЛАНА И ОХРИДСКОГ СПОРАЗУМА

Упоредна анализа преговора, текста и примене Основног уговора између две Немачке, са једне стране и Француско немачког плана и Охридског споразума, са друге стране, доводи до следећих закључака у погледу разлика између њих. Преговори између две Немачке су вођени уз активно учествовање Москве. Они су вршени у оквиру детаљно осмишљене “Источне политике” Вилија Бранта. Власти у Београду предвођене тадашњим председником Тадићем су још 2011. године избацили из преговора о КиМ Москву и њену дипломатију. Вучић је наставио ту праксу током преговора о Француско немачком плану и Охридском споразуму. Руси нису учествовали у преговорима о Француско немачком плану и Охридском споразуму иако су чак и државе са другог континента, као што су САД, имале представнике у преговорима. У априлу 2021. године (вероватно поседујући информацију да почињу преговори) руски министар спољних послова Сергеј Лавров је чак на конференцији за штампу понудио дипломатску помоћ Србији и учешће Москве у преговорима о КиМ.¹⁷ Србија није прихватила ову понуду, показали су

¹⁵ Она је то радила током преговора, на пример поводом састанка у Москви. Опширније о овој теми; Мировић Д. "Државни удар: Француско немачки план и Охридски споразум", *Catena mundi*, Београд, 2024, стр. 335-351

¹⁶ Влада у Бону је одржала ово обећање дато опозицији, у Завршном акту КЕБС из 1975. године се истиче право на самоопредељење, мирно мењење граница и значај људских права.

¹⁷ Видети: “Хронологија косовске издаје”, “Отаџбина”, Народни покрет Срба са Косова и Метохије: Саопштења за јавност: фебруар 2017 - март 2022, Косовска Митровица, Лестве,

преговори о Француско немачком плану и Охридском споразуму који су отпочели неколико недеља касније. У том смислу се може приметити да је због учествовања Москве постигнут више него повољан споразум за Источну Немачку, супротно се може тврдити за интересе Србије у Француско немачком плану и Охридском споразуму.

Влада у Бону је имала Предлог основе који је био заснован на званичним меморандумима и ставовима о немачком уједињењу. Вучић није поседовао Предлог основе нити га је тражио од Владе Републике Србије. Основни уговор између две Немачке прати резерва у вези са регулисањем држављанства и интерпретативна изјава. Интерпретативних писмених изјава и резерви у вези са Француско немачким планом и Охридским споразумом, као што смо видели, нема.

Власти у Бону и Источном Берлину су преговарали на нивоу државних секретара, Бара и Кола. Они су и потписали тај уговор. Вучић је, са друге стране, преговарао са позиције шефа државе, односно он је подигао преговоре на највиши могући ниво. Он је то урадио на основу члана 7 Бечке конвенције о уговорима из 1969. године и тако је безусловно обавезао Србију. Преговарачи Бар и Кол нису поседовали ту врсту овлашћења. Они су се зато редовно консултовали са министрима надлежним за спољне послове и са врховним властима у својим државама. Вучић никога није консултовао нити је обавештавао опозицију о преговорима као што је то радила власт у Бону.

СУС је донео пресуду поводом Основног уговора између две Немачке. Уставни суд Србије се никада није огласио поводом Француско немачког плана и Охридског споразума. Циљ влада у Бону и Источном Берлину је био да њихове државе постану чланице УН, дакле обе стране су ипак имале неке користи од Основног уговора између две Немачке. Србија је на почетку преговора у вези са Француско немачким планом већ била чланица УН и нема никакве користи од Француско немачког плана и Охридског споразума, напротив. Овакво поступање председника Републике се не може објаснити државничким разлозима, јер као што истичу два позната америчка правника Голдсмит и Познер, државе закључују уговоре да би добиле више користи него штете (Goldsmith & Posner, 2005, 89).

Основни уговор између две Немачке је потврђен ратификацијом у немачком парламенту. У Народној скупштини се никада није гласало о Француско немачком плану и Охридском споразуму нити је била превиђена ратификација тих уговора.

Зато се може тврдити да је Француско немачки план, и поред неспорних сличности са Основним уговором између две Немачке, у ствари ближи Декларацији из Маруе коју је закључио председник Нигерије 1975. године. Односно, Француско

2022, стр. 350; Опширније о овој теми; Мировић Д. "Државни удар: Француско немачки план и Охридски споразум", *Catena mundi*, Београд, 2024. стр. 335-351.

немачки план и Охридски споразум, које је испреговарао председник Републике, садрже елементе који су ближи афричком него европском праву.

Француско немачки план и Охридски споразум зато представљају јасан дисконтинуитет и са српском правном традицијом. Још је уставни Закон о Народној скупштини који је донет 1861. године у време владавине просвећеног књаза Михаила прописивао да књаз мора да сазове Скупштину ако се ради о промени територијалног интегритета Србије.

Устави Краљевине Србије из 1888. и 1901. године су такође предвиђали да нема отуђивања територије уговорима или самовољним актима шефа државе без потврде Народне скупштине. Дакле, још пре 160 година су српски закони и уставни ограничавали шефа државе у самовољном закључивању међународних уговора и оних којима се мења територијани интегритет. Закључивањем Француско немачког плана и Охридског споразума без одобрења Народне скупштине, Вучић је погазио ту традицију. Он се тако угледао на неславне изузетке из српске и југословенске историје из времена закључивања Тајне конвенције из 1881. и Тројног пакта 1941. године када је правним и политичким триковима избегнута ратификација у Народној скупштини.

Ипак, и поред разлика које постоје између Француско немачког плана Основног уговора између две Немачке, постоје и више него значајне сличности. Упоредно правно тумачење текста одредби показује да су преамбула и чланови 1-4 и 6 и 8 Основног уговора између две Немачке скоро у потпуности преписани у Француско немачком плану. Упоређивање предмета и циља уговора показује и да је СРН признала три од четири основна елемента државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године - суверену власт, дефинисану територију, капацитет да улази у међународне односе. СРН ипак није признала НДР држављанство које поседује само постојано становништво. Србија је, са друге стране, признала Косову сва четири елемента из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године, дакле и постојано становништво или држављанство такозваног Косова.

Конечно, сличне су биле пропагандне технике власти у Београду и Бону поводом критика јавности након закључивања уговора. Власти у Бону су тврдиле да што више немачких држава и територијалних интегритета постоји биће наводно лакши пут ка уједињењу. Тврдило се да постоје две немачке државе које су једно и које наводно имају два места у међународним организацијама. Власти у Београду слично тврде да је Србија „ојачала” тако што је признала други територијални интегритет на својој територији и да ће јој закључивање Француско немачког плана и Охридског споразума донети економски просперитет кроз недефинисане инвестиције ЕУ.

7. ЗАКЉУЧАК

На основу претходно изнетих правних чињеница може се закључити:

- 1) Основни уговор између две Немачке је био несумњиво главни правни основ за вођење преговора и закључивање Француско немачког плана. Он, као и Основни уговор између две Немачке омогућава међусобно признање елемената државности из Конвенције из Монтевидеа из 1933. године без успостављања дипломатских односа, показала је њихова примена у пракси. Скоро је исти предмет ових уговора, разлика је у непризнавању држављанства НДР у Основном уговору између две Немачке;
- 2) Циљеви СРН и НДР су били јасни на почетку преговора о Основном споразуму између две Немачке, са друге стране нејасан је циљ Србије током преговора о Француско немачком плану и Охридском споразуму;
- 3) Москва није учествовала у преговорима о Француско немачком плану и Охридском споразуму, али јесте у преговорима о Основном уговору између две Немачке. То је НДР донело користи, док је неучествовање Москве Србији донело само штету;
- 4) Непостојање овлашћења преговарача, резерви и интерпретативних изјава, неподвижање ратификације, ћутање Уставног суда Србије и одредбе о признању држављанства Косова, показују да су Француско немачки план и Охридски споразум били примитивнија или афричка варијанта Основног уговора између две Немачке и да су представљали јасан дисконтинуитет са српском правном традицијом старом преко 160 година према којој Народна скупштина одобрава уговоре које је закључио шеф државе.
- 5) Власти СНР су, током преговора и закључивања Основног уговора између две Немачке, а и касније током примене, показале да уважавају поделу власти и основна демократска начела јер за разлику од српских власти нису скривали детаље преговора од парламента и опозиције.

ЛИТЕРАТУРА

Књиге и текстови на српском и енглеском;

Димић С., Миленковић Н., Бојанић Б.: "Суспензивно дејство жалбе у управном и пореском поступку" *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, Број 104, 2025;

Simma B. "Legal Aspects of East-West German Relations", *Maryland Journal of International Law*, 9 Md. J. Int'l L. 97, 1985;

Shaw M. "International Law", Cambridge University Press, Cambridge, 2008;

Мировић Д. *"Државни удар: Француско немачки план и Охридски споразум"*, Catena mundi, Београд, 2024;

Hakkarainen P. *"A State of Peace in Europe. West Germany and the CSCE, 1966-1975."* Berghahn Books, New York and Oxford, 2011;

"Хронологија косовске издаје", "Отаџбина", Народни покрет Срба са Косова и Метохије: Саопштења за јавност: фебруар 2017 - март 2022, Косовска Митровица, Лестве, 2022;

Goldsmith J. Posner E. *"The Limits of International Law"*, Oxford University Press, Oxford, 2005;

Резолуције ,пресуде , текстови и документа у електронској форми;

Lancaster M. *WESTERN BALKANS: RENEWED SECURITY CHALLENGES ON NATO'S DOORSTEP 16. April 2024*, <https://www.nato-pa.int/document/2024-western-balkans-report-lancaster-050-dscfc>, приступљено 10. јула 2024. године;

Ишингер: надам се да ће Косово и Србија прихватити немачко-француску иницијативу“, 10. октобар 2022. године, <https://www.kosovo-online.com/intervjui/isinger-nadam-se-da-se-kosovo-i-srbija-prihvatiti-nemacko-francusku-incipativu-10-12-2022>. приступљено 19. маја 2024. године;

Resolution 335 (1973) of 22 June 1973, The Security Council;
Kunstsammlungen Zu Weimar v. Elicofon.

Dejan MIROVIĆ, Ph.D

Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law, Republic of Serbia, dejan.mirovic@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0001-9841-5842.

FRENCH GERMAN PLAN, THE OHRID AGREEMENT AND THE BASIC TREATY
BETWEEN TWO GERMANIES

Summary

The Basic Treaty between two Germanies was the legal basis for the French German plan and the 2023 Ohrid Agreement. These contracts represent a mutual recognition of the elements of state, as written in the Montevideo Convention of 1933. The only state element not recognized by the Franco German plan and the Ohrid Agreement of 2023 is the establishment of diplomatic relations.

Key words: The Basic Treaty between two Germanies, Franco German plan, Ohrid Agreement, the Montevideo Convention, international public law.